

II Національний конгрес з паліативної допомоги: привносити життя у кожен день

1–3 жовтня 2015 р. в Києві проходив II Національний конгрес з паліативної допомоги (далі — Конгрес), співорганізаторами якого виступили Національна академія державного управління при Президентові України, ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги» (далі — Ліга), Національна медична академія післядипломної освіти (НМАПО) імені П.Л. Шупика, ДУ «Національний інститут раку» Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України, Благодійна організація «Карітас Австрія». У Конгресі взяли участь понад 700 учасників з різних країн світу, серед яких з огляду на глобальність проблеми були медичні працівники, фармацевти, юристи, представники духовенства, громадських та благодійних організацій, центральних органів влади, медичного та фармацевтичного бізнесу.

На урочистому відкритті професійного форуму в Національній філармонії України міністр охорони здоров'я **Олександр Квіташвілі** зауважив, що Конгрес об'єднує не лише медиків, але й

бізнес, Уряд, Верховну Раду. «Ситуація наразі дуже важка: згідно зі статистичними даними, в Україні 160 тис. випадків онкологічних захворювань на рік. 40% хворих після встановлення діагнозу живуть усього рік — це означає, що рання діагностика потребує серйозного доопрацювання. Але, крім цього, необхідна комплексна програма доступу до паліативної допомоги — не лише в медичному, а й в психологічному плані, аби допомагати сім'ям жити зі смертельним діагнозом близької людини. На жаль, чинні закони не дозволяють цього зробити, але я вірю, що це вдасться, і ми зможемо довести, що Україна — гуманна держава», — зазначив оратор.

Протягом роботи Конгресу відбулося 11 секційних засідань, круглих столів і майстер-класів, під час яких учасники обмінювалися досвідом, ділилися своїми проблемами з різних аспектів надання паліативної допомоги різним категоріям хворих та їх сім'ям, можливими шляхами їх вирішення. Зокрема розглянуто організаційні засади системи паліативної та хоспісної допомоги в Україні, системи підготовки та перепідготовки кадрів, засади фінансування. Обговорено стратегію розвитку паліативної допомоги, роль та завдання служби первинної медико-санітарної допомоги, медсестринства, особливості організації та надання паліативної та хоспісної допомоги в онкології, психіатрії, неврології, особам із соціально небезпечними захворюваннями (туберкульоз, СНІД), організація паліативного догляду в педіатрії, питання народної та нетрадиційної медицини в паліативній допомозі, забезпечення доступу населення до наркотичних анальгетиків та інших видів знеболення, юридичні підвалини розвитку паліативної допомоги.

Окрему увагу приділено засадам державної політики у розвитку паліативної допомоги, зокрема комплексності та міжгалузевому, міжсекторальному підходу, ролі соціальної та духовної підтримки тяжкохворих людей та їх близьких. Проведено майстер-клас щодо запобігання професійному вигоранню медичних працівників, які надають паліативну допомогу.

На другий день робота Конгресу продовжувалася у форматі пленарного засідання.

Вітаючи присутніх, **Віктор Шафранський**, заступник міністра охорони здоров'я України, зазначив, що зараз МОЗ України має замислитися над створенням мережі закладів паліативної допомоги та комплексу заходів щодо полегшення страждань невиліковно хворих, зокрема напрацювання належної нормативної бази.

Юрій Вороненко, академік Національної академії наук (НАМН) України, ректор НМАПО імені П.Л. Шупика, нагадав, що саме очолюваний ним навчальний заклад вперше в Україні долучився до становлення нового класу медичної допомоги — хоспісної та паліативної медицини. Остання передбачає не лише надання медичної допомоги особам похилого віку, які страждають від невиліковних захворювань, а також дітям та іншим категоріям, зокрема постраждалим під час АТО. Дуже важливим для розвитку паліативної допомоги є, на думку Ю. Вороненка, підготовка кадрів. Україна стала на цей шлях практично з нуля, НМАПО імені П.Л. Шупика першою на пострадянському просторі (всупереч усім нормативним актам) утворила кафедру

хоспісної та паліативної медицини, через яку шляхом мультидисциплінарного підходу проводиться навчання медичних працівників. На черзі — затвердження відповідної лікарської спеціальності.

Після звіту **Василя Князевича**, президента Ліги, про виконану після I Національного конгресу роботу, в якому також були окреслені завдання держави та громадськості у розвитку паліативної допомоги, представники від секційних засідань знайомили усіх учасників Конгресу зі своїми напрацюваннями.

Анатолій Царенко, доцент кафедри паліативної та хоспісної медицини НМАПО імені П.Л. Шупика, доповів про обґрунтування організаційно-функціональної моделі системи паліативної та хоспісної допомоги в Україні. **Юрій Губський**, завідувач кафедри паліативної та хоспісної медицини НМАПО імені П.Л. Шупика, доповів про оптимізацію підготовки кадрів та розвиток наукових досліджень у галузі паліативної медицини як умову створення системи паліативної та хоспісної допомоги. **Зоряна Черненко**, доцент кафедри міжнародного права і спеціальних правових наук Школи охорони здоров'я Національного університету «Кієво-Могилянська академія», розповіла про юридичні підвалини розвитку паліативної допомоги в Україні.

Питання соціальної роботи в моделі паліативної допомоги розкрила **Тетяна Семеніг**, професор кафедри соціальної роботи і практичної психології Академії праці, соціальних відносин і туризму.

Великий інтерес присутніх викликала доповідь **Гелен Нойбахер**, Академія лідерства, Відень, Австрія, присвячена філософії, структурі й діяльності хоспісу вдома.

Дзенислава Чайківська, національний координатор програми напрямку здоров'я Міжнародного благодійного фонду «Карітас України», представила до-

повідь «Медико-соціальна допомога — основа комплексного підходу до задоволення потреб невиліковно хворої людини та її родини. Якісний догляд — запорука гідності у термінальній стадії життя».

Про проблеми та перспективи створення паліативної допомоги дітям в Україні розповіла **Раїса Моїсеєнко**, завідувач кафедри дитячої неврології та медико-соціальної реабілітації НМАПО імені П.Л. Шупика, про актуальні питання паліативного догляду в онкологічній практиці — **Олена Колеснік**, директор ДУ «Національний інститут раку» МОЗ України.

Досвідом створення і діяльності паліативної та хоспісної допомоги в регіоні та інтегрованим підходом до створення системи паліативної допомоги поділилася **Людмила Андрішнін**, завідувач відділення Івано-Франківської обласної лікарні допомоги невиліковно хворим «Хоспіс».

Також на заключному пленарному засіданні розглянуто нагальні питання організації гериатричної паліативної допомоги в Україні та в світі, роль медсестринства у розвитку та підвищенні якості паліативної допомоги, питання забезпечення доступу населення до наркотичних анальгетиків, питання духовної опіки, психологічні, тактичні засади в паліативній і хоспісній медицині, особливості паліативної та хоспісної допомоги у психіатрії та неврології, а також пацієнтам із ВІЛ/СНІДом і туберкульозом, питання застосування методів нетрадиційної та народної медицини, представлено підходи ВООЗ щодо паліативної допомоги хворим на туберкульоз.

За результатами роботи Конгресу сформовано пропозиції, які увійшли до проекту Резолюції. Так, учасники Конгресу визначили за необхідне:

1. Схвалити за основу проект Стратегії розвитку паліативної допомоги в Україні на 2015–2025 роки. Редакційній комісії II Національного конгресу з паліативної допомоги до 1 грудня 2015 р. опрацювати всі пропозиції та зауваження до зазначеного проекту Стратегії та подати її до Кабінету Міністрів України.

2. Сьогодні одним із нагальних питань створення та розвитку системи паліативної допомоги в Україні є термінове розроблення:

2.1. національних стандартів надання паліативної та хоспісної допомоги;

2.2. акредитаційних вимог до закладів паліативної та хоспісної допомоги різного типу (зокрема центрів паліативної допомоги та хоспісів, лікарень і відділень сестринського догляду, виїзних бригаад паліативної допомоги, відділень/палат паліативної медицини у багатопрофільних лікарнях та спеціалізованих закладах охорони здоров'я, військових госпітальях, закладах охорони здоров'я педіатричного профілю, інтернатах для інвалідів та людей похилого віку тощо);

2.3. клінічних протоколів, методичних рекомендацій та інструкцій для фахівців, які надають паліативну допомогу в закладах охорони здоров'я і соціального захисту населення та вдома;

2.4. спільних наказів МОЗ України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства оборони України і НАМН України тощо.

3. Створення і розвиток доступної та ефективної системи паліативної допомоги потребує залучення до надання паліативної та хоспісної допомоги медичних працівників багатьох спеціальностей, зокрема сімейних лікарів, дільничних терапевтів та інших спеціалістів закладів первинної медико-, а також відповідної професійної до- і післядипломної підготовки фахівців та затвердження медичної спеціалізації «Паліативна медицина» для лікарів і молодших медичних спеціалістів. Увести до списку професій молодших медичних працівників професію «Доглядачниця».

4. Вважати забезпечення адекватного знеболення паліативних пацієнтів невідкладним заходом щодо дотримання основних прав людини.

5. Звернутися до Кабінету Міністрів України з пропозицією створення постійно діючої міжвідомчої Координаційної ради з питань розвитку системи паліативної допомоги в Україні за участю: МОЗ, Міністер-

ства соціальної політики, НАМН України, Державної служби України з контролю за наркотиками, Міністерства економічного розвитку і торгівлі, Міністерства юстиції, Міністерства фінансів, ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги», представників церков, релігійних та інших громадських організацій, доручити Раді:

- розробити та затвердити державні стандарти надання медичних та соціальних послуг паліативним хворим;
- розробити та затвердити пакет із соціального захисту працівників, які обслуговують паліативних хворих; розглянути питання доплат до заробітної плати, пільгового пенсійного стажу, додаткової відпустки, надання санаторно-курортного обслуговування тощо.

6. Звернутися до Президента, лідерів політичних партій та об'єднань, які представлені у Верховній Раді України, із закликом щодо необхідності прийняття проекту Закону України «Про паліативну допомогу в Україні».

7. Звернутися до Міністерства освіти і науки України, МОЗ України та Міністерства соціальної політики України сприяти створенню комплексної системи підготовки кадрів для закладів із надання паліативної допомоги, зокрема затвердити уніфіковані програми для підготовки лікарів, медичних сестер, психологів, соціальних працівників та волонтерів, передбачити у планах підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах обов'язковий курс паліативної допомоги.

8. Звернутися до МОЗ України, НАМН України та Національної академії педагогічних наук України із пропозицією збільшення, починаючи із 2016 р., тем наукових досліджень щодо паліативної допомоги, забезпечивши виконання зазначених тем відповідними ресурсами. Заслухати наведені питання на сесіях НАМН України та Національної академії педагогічних наук України.

9. Враховуючи важливу роль духовної та моральної складової в паліативній допомозі доручити ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги» узагальнити міжнародний досвід інституту капеланства в системі охорони здоров'я та виробити у співпраці зі Всеукраїнською радою церков і релігійними організаціями концепцію цього інституту, а також розробити проект державної стратегії його впровадження в закладах охорони здоров'я.

10. Звернутися до МОЗ України, Міністерства соціальної політики включити питання надання паліативної допомоги населенню у форму річної статистичної звітності.

11. Доручити голові Правління ВГО «Українська ліга сприяння розвитку паліативної та хоспісної допомоги» доповісти про виконання цієї Резолюції на III Національному конгресі з паліативної допомоги.

12. III Національний конгрес з паліативної допомоги провести в жовтні 2018 р.

*Олександр Устінюв,
фото Сергія Бека*

